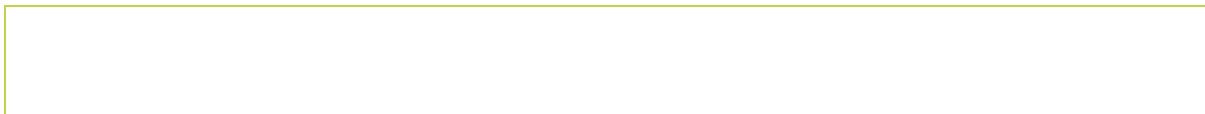

Smjernice

o određenim aspektima zahtjeva primjerenosti i formatu periodičnog izvješća za djelatnosti upravljanja portfeljem u skladu s Uredbom o tržištima kriptovaluta (Uredba MiCA)

Sadržaj

1	Područje primjene	5
2	Zakonodavni referentni dokumenti, pokrate i definicije	6
2.1	Zakonodavni referentni dokumenti.....	6
2.2	Pokrate.....	6
2.3	Definicije	6
3	Svrha.....	7
4	Obveze usklađivanja i izvješćivanja	8
4.1	Status smjernica	8
4.2	Zahtjevi izvješćivanja	8
5	Smjernice o određenim aspektima zahtjeva primjerenosti u skladu s Uredbom o tržištima kriptovaluta	9
5.1	Informacije za klijente o svrsi procjene primjerenosti i njezinu području primjene (1. smjernica)	9
5.2	Mjere potrebne za razumijevanje klijenata (2. smjernica)	10
5.3	Opseg podataka koje je potrebno prikupiti od klijenata (proporcionalnost) (3. smjernica)	13
5.4	Pouzdanost informacija o klijentima (4. smjernica).....	17
5.5	Ažuriranje informacija o klijentu (5. smjernica)	19
5.6	Informacije o klijentima za pravne osobe ili skupine (6. smjernica)	21
5.7	Mjere potrebne za razumijevanje kriptovaluta (7. smjernica)	23
5.8	Mjere potrebne za osiguravanje primjerenosti kriptovaluta ili usluga povezanih s kriptovalutom (smjernica 8.).....	23
5.9	Troškovi i složenost istovjetnih proizvoda (9. smjernica)	26
5.10	Troškovi i koristi od zamjene ulaganja (10. smjernica)	27
5.11	Kvalifikacije osoblja (11. smjernica)	29
6	Smjernice o formatu periodičnog izvješća za upravljanje portfeljem kriptovaluta	31
6.1	Trajni medij (1. smjernica).....	31
6.2	Pristup internetskom sustavu (2. smjernica)	31
6.3	Sadržaj periodičnog izvješća (3. smjernica).....	31

1 Područje primjene

Tko?

1. Ove se smjernice primjenjuju na nadležna tijela i pružatelje usluga povezanih s kriptoinovinom, kako su definirani u članku 3. stavku 1. točki 15. Uredbe o tržištima kriptoinovine, ako, prema potrebi, pružaju usluge savjetovanja o kriptoinovini ili upravljanja portfeljem kriptoinovine.

Što?

2. Ove smjernice primjenjuju se u vezi sa:
 - (i) zahtjevima primjerenosti iz članka 81. stavaka 1., 7., 8., 10., 11. i 12. Uredbe o tržištima kriptoinovine i
 - (ii) zahtjevima koji se primjenjuju na format periodičnog izvješća koje trebaju dostaviti pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom koji pružaju usluge upravljanja portfeljem kriptoinovine u skladu s člankom 81. stavkom 14. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

Kada?

3. Ove se smjernice počinju primjenjivati 60 kalendarskih dana nakon datuma njihove objave na mrežnom mjestu ESMA-e na svim službenim jezicima EU-a.

2 Zakonodavni referentni dokumenti, pokrate i definicije

2.1 Zakonodavni referentni dokumenti

Uredba o ESMA-i	Uredba (EU) br. 1095/2010 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. studenoga 2010. o osnivanju europskog nadzornog tijela (Europskog nadzornog tijela za vrijednosne papire i tržišta kapitala), izmjeni Odluke br. 716/2009/EZ i stavljanju izvan snage Odluke Komisije 2009/77/EZ ¹
Uredba o tržištima kriptoomovine (Uredba MiCA)	Uredba (EU) 2023/1114 Europskog parlamenta i Vijeća od 31. svibnja 2023. o tržištima kriptoomovine i izmjeni uredaba (EU) br. 1093/2010 i (EU) br. 1095/2010 te direktiva 2013/36/EU i (EU) 2019/1937 ²

2.2 Pokrate

ESFS	Europski sustav financijskog nadzora
ESMA	Europsko nadzorno tijelo za vrijednosne papire i tržišta kapitala
EU	Europska unija

2.3 Definicije

<i>Procjena primjerenosti</i>	Cijeli postupak prikupljanja podataka o klijentu i naknadna procjena koju provodi pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom primjerenosti određene kriptoomovine za klijenta, koja se temelji i na čvrstom razumijevanju koje pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom ima o kriptoomovini kako bi je mogao preporučiti ili uložiti u nju u ime klijenta
<i>Robotizirano savjetovanje</i>	Pružanje usluga savjetovanja o kriptoomovini ili upravljanja portfeljem kriptoomovine (u cjelini ili djelomično) s pomoću automatiziranog ili poluautomatiziranog sustava koji se koristi za kontakt s klijentom

¹ SL L 331, 15.12.2010., str. 84.

² SL L 150, 9.6.2023., str. 40.

3 Svrha

4. Ove se smjernice temelje na članku 81. stavku 15. Uredbe o tržištima kriptovaluta i članku 16. stavku 1. Uredbe o ESMA-i. Cilj je ovih smjernica uspostaviti dosljedne, učinkovite i djelotvorne nadzorne prakse u okviru ESFS-a te osigurati zajedničku, ujednačenu i dosljednu primjenu odredaba iz članka 81. stavaka 1., 7., 8., 10., 11., 12. i 14. Uredbe o tržištima kriptovaluta, prema potrebi.
5. Njima se konkretno nastoji promicati veća konvergencija u primjeni zahtjeva i u nadzornim pristupima zahtjevima za primjerenost Uredbe o tržištima kriptovaluta te zahtjevima koji se primjenjuju na format periodičnog izvješća koje trebaju dostaviti pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom koji pružaju usluge upravljanja portfeljem kriptovaluta.
6. Utvrđivanjem niza važnih pitanja, kako je navedeno u smjernicama u nastavku, čime se pomaže osigurati da pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom poštuju regulatorne standarde, ESMA predviđa odgovarajuće jačanje zaštite ulagatelja.

4 Obveze usklađivanja i izvješćivanja

4.1 Status smjernica

7. U skladu s člankom 16. stavkom 3. Uredbe o ESMA-i nadležna tijela i sudionici na financijskom tržištu moraju ulagati napore za usklađivanje s ovim smjernicama.
8. Nadležna tijela na koja se ove smjernice primjenjuju trebaju se s njima uskladiti tako da ih na odgovarajući način ugrade u svoje nacionalne pravne ili nadzorne okvire, čak i kad se određene smjernice prvenstveno odnose na sudionike na financijskom tržištu. U tom slučaju nadležna tijela trebaju putem nadzora osigurati da se sudionici na financijskom tržištu pridržavaju smjernica.

4.2 Zahtjevi izvješćivanja

9. U roku od dva mjeseca od datuma objave smjernica na ESMA-inom mrežnom mjestu na svim službenim jezicima EU-a nadležna tijela na koja se ove smjernice primjenjuju moraju obavijestiti ESMA-u o tome i. jesu li usklađena sa smjernicama, ii. da nisu usklađena, no namjeravaju se uskladiti sa smjernicama ili iii. da nisu usklađena i ne namjeravaju se uskladiti sa smjernicama.
10. U slučaju neusklađenosti nadležna tijela moraju obavijestiti ESMA-u i o razlozima neusklađenosti sa smjernicama, i to u roku od dva mjeseca od objave smjernica na ESMA-inom mrežnom mjestu na svim službenim jezicima EU-a.
11. Obrazac za obavješćivanje dostupan je na ESMA-inom mrežnom mjestu. Nakon ispunjavanja obrazac se proslijeđuje ESMA-i.
12. Sudionici na financijskom tržištu nisu obvezni izvješćivati o usklađenosti s ovim smjernicama.

5 Smjernice o određenim aspektima zahtjeva primjerenosti u skladu s Uredbom o tržištima kriptovaluta

5.1 Informacije za klijente o svrsi procjene primjerenosti i njezinu području primjene (1. smjernica)

Relevantni propis: članak 66. stavci 1. i 2. i članak 81. stavci 1., 8., 10. i 11. Uredbe o tržištima kriptovaluta.

13. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju na jasan i jednostavan način informirati svoje klijente o procjeni primjerenosti i njezinoj svrsi, a to je da se pružatelju usluga povezanih s kriptovalutom omogući da postupa u najboljem interesu klijenta. To treba uključivati jasno objašnjenje da je pružatelj usluga povezanih s kriptovalutom odgovoran za provedbu procjene kako bi klijenti razumjeli i. razlog zbog kojeg se od njih traži da dostave određene informacije, ii. važnost toga da su takve informacije ažurne, točne i potpune te iii. da bez takvih informacija pružatelj usluga povezanih s kriptovalutom neće preporučiti usluge povezane s kriptovalutom ili kriptovalutu niti započeti s upravljanjem portfeljem kriptovalute. Te se informacije mogu pružiti u standardiziranom obliku.
14. Informacije o procjeni primjerenosti trebaju pomoći klijentima u razumijevanju svrhe zahtjeva. Trebaju ih potaknuti na pružanje ažurnih, točnih i dostatnih podataka o svojem znanju, iskustvu, investicijskim ciljevima (uključujući njihovu toleranciju na rizik) i financijskoj situaciji (uključujući njihovu sposobnost podnošenja gubitaka). Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju klijentima naglasiti da je važno prikupiti potpune i točne podatke kako bi pružatelj usluga povezanih s kriptovalutom klijentu mogao preporučiti primjerenu kriptovalutu ili usluge povezane s kriptovalutom. Bez tih informacija pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom ne mogu pružati usluge savjetovanja o kriptovaluti ili upravljanja portfeljem kriptovalute.
15. Pružatelj usluga povezanih s kriptovalutom sam odlučuje o tome kako će informirati svoje klijente o procjeni primjerenosti. Međutim, korišteni oblik treba omogućavati kontrole kako bi se provjerilo jesu li informacije dostavljene.
16. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom ne bi trebali stvarati nejasnoće ili zabunu u pogledu svojih odgovornosti u postupku procjene primjerenosti usluga povezanih s kriptovalutom ili kriptovalute. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom osobito trebaju izbjegavati naglašavanje ili stvaranje dojma da je klijent taj koji odlučuje o primjerenosti ulaganja ili usluge ili da je klijent taj koji određuje koja kriptovaluta ili usluge povezane s kriptovalutom odgovaraju njegovu profilu rizičnosti. Na primjer, pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju izbjegavati ukazivanje klijentu na to da je određena kriptovaluta ona koju je klijent odabrao kao primjerenu ili tražiti od klijenta da potvrdi da je određena kriptovaluta odnosno usluga povezana s kriptovalutom primjerena.

17. Svaka izjava o ograničenju odgovornosti (ili drugi slični oblici izjava) kojom se namjerava ograničiti odgovornost pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom za procjenu primjerenosti ne bi ni na koji način utjecala na obilježja usluge povezane s kriptoinovinom koja se nudi klijentima u praksi niti procjenu usklađenosti pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom s odgovarajućim zahtjevima. Na primjer, pri prikupljanju potrebnih podataka o klijentima za provedbu procjene primjerenosti (kao što su vremenski okvir ulaganja / razdoblje držanja ili informacije povezane s tolerancijom na rizik) pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom ne bi trebali tvrditi da ne procjenjuju primjerenost.
18. Kako bi klijentima razjasnili usluge povezane s kriptoinovinom koje se pružaju putem robotiziranog savjetovanja, a koje možda ne razumiju, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju, osim pružanja drugih zatraženih informacija, učiniti sljedeće:
 - ponuditi vrlo jasno objašnjenje točnog stupnja i mjere sudjelovanja ljudi te može li i kako klijent zatražiti interakciju s ljudima
 - objasniti da će odgovori koje klijenti daju izravno utjecati na određivanje primjerenosti odluka o ulaganju koje su preporučene ili donesene u njihovo ime
 - opisati izvore informacija upotrijebljene za usluge investicijskog savjetovanja ili za usluge upravljanja portfeljem (npr. ako se koriste upitnikom na internetu, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju objasniti da bi odgovori na pitanja mogli biti isključivi temelj za robotizirano savjetovanje te ima li pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom pristup informacijama ili računima drugih klijenata)
 - objasniti kako će se i kada ažurirati informacije klijenta s obzirom na njegovu situaciju, osobne okolnosti itd.
19. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju pažljivo razmotriti jesu li njihove objave oblikovane tako da budu učinkovite (npr. objave su izravno dostupne klijentima i nisu skrivene ili nerazumljive). Za pružatelje usluga povezanih s kriptoinovinom koji nude robotizirano savjetovanje to osobito može obuhvaćati:
 - isticanje relevantnih informacija (npr. uporabom značajki dizajna kao što su skočni prozori)
 - razmatranje je li neke informacije potrebno popratiti interaktivnim tekstom (npr. uporabom značajki dizajna kao što su opisi alata) ili drugim sredstvima kako bi se pružili dodatni detalji klijentima koji traže dodatne informacije (npr. s pomoću odjeljka s često postavljanim pitanjima).

5.2 Mjere potrebne za razumijevanje klijenata (2. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 8. i 10. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

20. Pri prikupljanju informacija potrebnih za provedbu procjene primjerenosti za svakog klijenta pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju osigurati da su pitanja koja postavljaju svojim klijentima dovoljno precizna, da će se vjerojatno pravilno razumjeti,

uzeti u obzir elemente razvijene u 3. smjernici i da je svaka metoda koja se upotrebljava za prikupljanje informacija osmišljena tako da se dobiju informacije potrebne za procjenu primjerenosti.

21. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju osigurati da se procjena prikupljenih podataka o njihovim klijentima provodi dosljedno, bez obzira na metodu kojom su te informacije prikupljene.
22. Na primjer, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom mogu upotrebljavati upitnike (posebno u digitalnom obliku) koje su ispunili njihovi klijenti, informacije prikupljene tijekom rasprava s njima ili druge informacije koje su već prikupljene u okviru postojećeg odnosa pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom s klijentom. Primjerice, neispunjenje drugih obveza može ukazivati na tešku financijsku situaciju.
23. Prilikom sastavljanja upitnika za prikupljanje podataka o svojim klijentima u svrhu provedbe procjene primjerenosti pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju biti pažljivi i uzeti u obzir najčešće razloge zbog kojih bi klijenti mogli netočno odgovoriti na pitanja. Konkretno:
 - potrebno je obratiti pažnju na jasnoću, iscrpnost i sveobuhvatnost upitnika, izbjegavajući zavaravajući, zbunjujući, neprecizan i pretjerano tehnički jezik
 - potrebno je pomno razraditi strukturu i izbjegavati usmjeravanje odabira klijenata (font, prored...)
 - potrebno je izbjegavati postavljanje više pitanja odjednom (prikupljanje podataka o nizu predmeta jednim pitanjem, posebno kada se procjenjuju znanje i iskustvo te tolerancija na rizik)
 - pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju pažljivo razmotriti redoslijed kojim postavljaju pitanja kako bi prikupili informacije na učinkovit način
 - kako bi se osiguralo prikupljanje potrebnih informacija, mogućnost izbjegavanja odgovora u pravilu ne treba biti ponuđena u upitnicima (osobito prilikom prikupljanja podataka o financijskoj situaciji klijenta).
24. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju poduzeti razumne korake kako bi procijenili razumije li klijent rizike ulaganja te vezu između rizika i prinosa od ulaganja jer je to ključan čimbenik koji pružateljima usluga povezanih s kriptoinovinom omogućuje da postupaju u skladu s najboljim interesom klijenta prilikom provedbe procjene primjerenosti. Pri postavljanju pitanja u tom pogledu pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju jasno i jednostavno objasniti da je svrha odgovora na njih pomoći u procjeni stava klijenata prema riziku (profil rizičnosti), a time i jesu li usluge povezane s kriptoinovinom ili kriptoinovina primjerene za njih (i, ako su primjerene, koje su vrste i rizici povezani s njima).
25. Informacije potrebne za provedbu procjene primjerenosti obuhvaćaju različite okolnosti koje mogu utjecati na, primjerice, analizu financijske situacije klijenta (uključujući njegovu

sposobnost podnošenja gubitaka) ili investicijske ciljeve (uključujući njegovu toleranciju na rizik). Primjeri takvih okolnosti uključuju sljedeće podatke o klijentu:

- bračno stanje (posebno klijentovu pravnu sposobnost raspolaganja imovinom koja može pripadati i njegovu partneru)
- obiteljsku situaciju (promjene obiteljske situacije klijenta mogu utjecati na njegovu financijsku situaciju, npr. tek rođeno dijete ili dijete koje je u dobi polaska na fakultet)
- dob (koja je poglavito važna kako bi se osigurala ispravna procjena investicijskih ciljeva, posebno razine financijskog rizika na koju je klijent spreman, te razdoblja držanja / vremenskog okvira ulaganja što upućuje na spremnost na držanje ulaganja tijekom određenog vremenskog razdoblja)
- situaciju povezanu sa zaposlenjem (razina sigurnosti zaposlenja ili činjenica da je klijent blizu odlaska u mirovinu može utjecati na njegovo financijsku situaciju ili investicijske ciljeve)
- potrebu za likvidnošću kod određenih ulaganja ili potrebu za financiranjem buduće financijske obveze (npr. kupovina nekretnine, troškovi obrazovanja).

26. Pri utvrđivanju potrebnih informacija pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir utjecaj koji bilo koja značajna promjena povezana s tim informacijama može imati na procjenu primjerenosti.
27. ESMA smatra da bi bila dobra praksa da pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom razmotre nefinancijske elemente prilikom prikupljanja podataka o investicijskim ciljevima klijenta i da, osim elemenata navedenih u stavku 25., prikupe podatke o ekološkim, društvenim i upravljačkim čimbenicima koje klijent preferira kako bi ih uzeli u obzir u okviru procjene primjerenosti.
28. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju poduzeti sve razumne korake kako bi učinkovito procijenili razumiju li njihovi klijenti glavne značajke i rizike povezane s vrstama proizvoda koje nudi pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom. Za ispravnu procjenu znanja i iskustva klijenta posebno je važno da pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom utvrde mehanizme kojima se izbjegava neopravdano oslanjanje na klijentovu samoprocjenu i osigurava dosljednost odgovora koje pruža klijent³. Informacije koje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom prikupi o znanju i iskustvu klijenta trebaju se razmotriti zajedno s ciljem sveobuhvatne procjene njegova razumijevanja proizvoda i usluga te rizika uključenih u preporučene transakcije ili upravljanje njegovim portfeljem.
29. Također je važno da pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom procijene klijentovo razumijevanje osnovnih financijskih pojmova kao što su rizik ulaganja (uključujući koncentracijski rizik) i odnos rizika i povrata. U tu svrhu pružatelji usluga povezanih s

³ Vidjeti 4. smjernicu.

kriptoimovinom trebaju razmotriti primjenu indikativnih i sveobuhvatnih primjera razine gubitka/povrata koji mogu nastati u odnosu na razinu preuzetog rizika te trebaju procijeniti reakciju klijenta na takve scenarije.

30. U okviru procjene znanja i iskustva klijenta pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom trebaju osigurati da klijent razumije kriptoimovinu, posebno rizike svojstvene upotrebi tehnologije decentraliziranog zapisa (na primjer, kiberkrađa, hakiranje, gubitak ili uništavanje privatnih ključeva), na kojoj se temelji kriptoimovina.
31. Pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom trebaju sastaviti svoje upitnike tako da mogu prikupiti potrebne podatke o klijentu. To je posebno važno za pružatelje usluga povezanih s kriptoimovinom koji pružaju usluge robotiziranog savjetovanja s obzirom na ograničenu interakciju s ljudima. Kako bi osigurali usklađenost sa zahtjevima koji se odnose na tu procjenu, pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom također trebaju uzeti u obzir čimbenike kao što su:
 - može li pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom na temelju podataka prikupljenih putem upitnika na internetu zaključiti da su pruženi savjeti primjereni za njegove klijente na temelju njihova znanja i iskustva, njihove financijske situacije te njihovih investicijskih ciljeva i potreba
 - jesu li pitanja u upitniku dovoljno jasna i/ili je li upitnik sastavljen kako bi se klijentima prema potrebi pružila dodatna objašnjenja ili primjeri (npr. uporabom značajki dizajna, kao što su opisi alata i skočni okviri)
 - je li klijentima dostupna interakcija s ljudima (među ostalim putem e-pošte i mobilnih telefona) tijekom ispunjavanja upitnika na internetu
 - jesu li poduzeti koraci za rješavanje nedosljednih odgovora klijenata (kao što je uvođenje značajki dizajna u upitnik kojima bi se klijente upozorilo kada su njihovi odgovori nedosljedni te ih se potaknulo na ponovno razmatranje tih odgovora ili uvođenje sustava koji bi automatski označili nedosljedne podatke koje je pružio klijent kako bi ih pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom pregledao ili poduzeo naknadne postupke).

5.3 Opseg podataka koje je potrebno prikupiti od klijenata (proporcionalnost) (3. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 8. i 10. Uredbe o tržištima kriptoimovine

32. Prije savjetovanja o kriptoimovini ili upravljanja portfeljem kriptoimovine, pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom trebaju prikupiti sve „potrebne informacije”⁴ o znanju i iskustvu klijenta, financijskoj situaciji, investicijskim ciljevima i osnovnom razumijevanju rizika povezanih s kupovinom kriptoimovine, uzimajući u obzir prirodu i opseg pružene

⁴ Pojam „potrebne informacije” treba tumačiti kao informacije koje pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom moraju prikupiti kako bi ispunili zahtjeve primjerenosti u skladu s Uredbom o tržištima kriptoimovine.

usluge. Opseg „potrebnih“ informacija može se razlikovati, a pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju odrediti opseg informacija koje se prikupljaju od klijenata s obzirom na sve značajke savjetovanja o kriptoinovini ili upravljanja portfeljem kriptoinovine koje se pruža tim klijentima. Konkretno, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir značajke savjetovanja o kriptoinovini ili upravljanja portfeljem kriptoinovine koje treba pružiti, vrstu i značajke kriptoinovine koju treba razmotriti te značajke klijenata.

33. Pri utvrđivanju koje su informacije „potrebne“ u pogledu znanja i iskustva klijenta pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir financijsku situaciju, investicijske ciljeve i klijentovo osnovno razumijevanje rizika povezanih s kupovinom kriptoinovine:
- vrstu kriptoinovine, transakcija ili usluga koje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom može preporučiti ili zaključiti (uključujući složenost i razinu rizika)
 - prirodu i opseg usluga koje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom nudi
 - potrebe i okolnosti klijenta
 - značajke klijenta (npr. njegovu razinu sofisticiranosti, znanje o ulaganju (među ostalim u odnosu na kriptoinovinu), financijsku situaciju...).
34. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju osigurati da informacije o znanju i iskustvu klijenta ili potencijalnog klijenta u pogledu ulaganja, uključujući u području kriptoinovine, uključuju sljedeće, u mjeri u kojoj je to prikladno s obzirom na prirodu klijenta, prirodu i opseg usluge koja će se pružati te vrstu predviđene kriptoinovine ili transakcije, uključujući njihovu složenost i povezane rizike:
- vrste usluga, transakcija i financijskih proizvoda s kojima je klijent upoznat
 - razumije li klijent tehnologiju decentraliziranog zapisa na kojoj se temelji kriptoinovina i njoj svojstvene rizike, kao što je rizik prijenosa kriptoinovine u pogrešan novčanik ili na pogrešnu adresu odnosno rizik od hakiranja
 - vrstu, opseg i učestalost transakcija klijenta, uključujući s kriptoinovinom, te razdoblje u kojem su transakcije izvršene
 - stupanj obrazovanja i zvanje ili relevantno prethodno zvanje klijenta ili potencijalnog klijenta.
35. Pri procjeni klijentova znanja o kriptoinovini ili određenoj vrsti kriptoinovine pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom ne trebaju se oslanjati samo na povijest transakcija tog klijenta, već trebaju osigurati klijentovo razumijevanje proizvoda.
36. Dok opseg podataka koje je potrebno prikupiti može biti različit, uvijek vrijedi pravilo da preporuka ili ulaganje obavljeno za račun klijenta moraju za njega biti primjereni. Uredba o tržištima kriptoinovine pružateljima usluga povezanih s kriptoinovinom omogućuje da prikupe razinu informacija koja je primjerena i razmjerna proizvodima i uslugama koje

nude ili o kojima klijent zatraži posebno savjetovanje o kriptoomovini ili upravljanju portfeljem kriptoomovine. To načelo pružateljima usluga povezanih s kriptoomovinom ne dopušta da umanje razinu zaštite na koju klijenti imaju pravo.

37. Informacije u vezi s investicijskim ciljevima klijenta ili potencijalnog klijenta, ovisno o slučaju, trebaju uključivati informacije o vremenskom razdoblju tijekom kojeg klijent želi zadržati ulaganje, njegovoj spremnosti na preuzimanje rizika, njegovu profilu rizičnosti i svrsi ulaganja.
38. Pri pružanju pristupa složenijoj ili rizičnijoj kriptoomovini pružatelji usluga povezanih s kriptoomovinom trebaju prikupljati detaljnije informacije o klijentu nego što bi ih prikupili kada su u pitanju manje složeni ili rizični proizvodi. Na taj način pružatelji usluga povezanih s kriptoomovinom mogu procijeniti sposobnost klijenta da razumije i financijski podnese rizike povezane s kriptoomovinom.⁵ ESMA od pružatelja usluga povezanih s kriptoomovinom očekuje da provedu pouzdanu procjenu, među ostalim, znanja i iskustva klijenta, uključujući, na primjer, sposobnost razumijevanja mehanizama zbog kojih je kriptoomovina koja je preporučena ili kojom se trguje „rizična” i „složena”, je li klijent već trgovao kriptoomovinom i specifičnom vrstom kriptoomovine (npr. stabilna kriptovaluta ili korisnički token), koliko je dugo trgovao njima itd.
39. Za nelikvidnu kriptoomovinu ⁶ „potrebne informacije” koje treba prikupiti trebaju obuhvaćati podatke o vremenskom razdoblju tijekom kojeg je klijent spreman zadržati ulaganje.
40. Budući da je podatke o financijskoj situaciji klijenta uvijek potrebno prikupiti, opseg tih podataka koje je potrebno prikupiti može ovisiti i o vrsti kriptoomovine i usluga koje se preporučuju ili ugovaraju. Na primjer, s obzirom na to da je dobar dio kriptoomovine predstavlja vrlo špekulativno ulaganje, „potrebne informacije” koje treba prikupiti mogu obuhvaćati sve sljedeće elemente kao neophodne kako bi se utvrdilo omogućuje li klijentu njegova financijska situacija da ulaže ili da se za njegov račun ulaže u takvu kriptoomovinu:
 - visinu redovitog prihoda klijenta i njegovih ukupnih prihoda, ostvaruje li prihode na stalnoj ili privremenoj osnovi te izvore tih prihoda (na primjer zaposlenje, mirovina, prihodi od ulaganja, prihodi od najma itd.)
 - imovinu koju klijent posjeduje, uključujući likvidna sredstva, ulaganja i nekretnine, što uključuje financijska ulaganja, pokretnu imovinu i ulaganja u nekretnine, mirovinske fondove i gotovinske depozite itd. Kada je to primjereno okolnostima, pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom također treba prikupiti informacije o uvjetima, rokovima, pristupu, zajmovima, jamstvima i drugim ograničenjima koja možda postoje u odnosu na tu imovinu

⁵ Kako bi se osiguralo da klijenti razumiju rizik ulaganja i potencijalne gubitke koje mogu snositi, pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom, u mjeri u kojoj je to moguće, treba predstaviti te rizike na jasan i razumljiv način, potencijalno koristeći ilustrativne primjere razmjera gubitaka u slučaju neuspjeha kriptoomovine te uzimajući u obzir članak 81. stavak 9. Uredbe o tržištima kriptoomovine.

⁶ Svaki pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom mora *a priori* definirati koju kriptoomovinu uključenu u njegovu ponudu ulagateljima smatra nelikvidnom.

- klijentove redovite financijske obveze, što obuhvaća financijske obveze koje je klijent preuzeo ili namjerava preuzeti (klijentova dugovanja, ukupan iznos zaduženja i druge periodične obveze itd.).
41. Pri utvrđivanju podataka koje je potrebno prikupiti, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju uzeti u obzir prirodu usluga koje je potrebno pružiti. Točnije, to znači da:
- kada pružaju usluge savjetovanja o kriptoinovini, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju prikupiti dovoljno podataka kako bi mogli procijeniti sposobnost klijenta za razumijevanje rizika i prirode svake kriptoinovine i usluga koje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom namjerava preporučiti tom klijentu
 - kada pruža usluge upravljanja portfeljem kriptoinovine, budući da pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom donosi odluke o ulaganjima u ime klijenta, razina znanja i iskustva koju klijent treba posjedovati s obzirom na svaku kriptoinovinu koja može činiti portfelj može biti niža od razine koju klijent treba posjedovati kada se pružaju usluge savjetovanja o kriptoinovini. Unatoč tome, čak i tada klijent treba razumjeti barem općenite rizike portfelja (uključujući rizike svojstvene tehnologiji decentraliziranog zapisa) i imati temeljnu predodžbu o rizicima povezanim sa svakom vrstom kriptoinovine koju portfelj može sadržavati. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju imati vrlo jasno razumijevanje i znanje o stupnju razumijevanja kriptoinovine i profila ulaganja klijenta.
42. Nadalje, opseg usluga koje traži klijent može utjecati na razinu prikupljenih pojedinosti o klijentu. Na primjer, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju prikupiti više podataka o klijentima koji traže savjetovanje koje obuhvaća njihov cjelokupni financijski portfelj nego o klijentima koji traže određene savjete o načinu ulaganja određenog novčanog iznosa koji predstavlja relativno mali dio njihovog cjelokupnog portfelja.
43. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju uzeti u obzir prirodu klijenta pri određivanju podataka koje je potrebno prikupiti. Na primjer, za potencijalno osjetljive klijente (kao što bi mogli biti primjerice stariji klijenti) i one neiskusne koji prvi put traže usluge savjetovanja o kriptoinovini ili upravljanja portfeljem kriptoinovine uglavnom je potrebno prikupiti detaljnije podatke.
44. Informacije koje je potrebno prikupiti također će ovisiti o potrebama i okolnostima klijenta. Na primjer, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom vjerojatno će trebati detaljnije podatke o financijskoj situaciji klijenta ako su njegovi investicijski ciljevi višestruki i/ili dugoročni nego u situaciji kada klijent traži kratkoročno ulaganje.
45. Informacije o financijskoj situaciji klijenta uključuju informacije o njegovim ulaganjima (u kriptoinovinu i druge proizvode). To podrazumijeva da se od pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom očekuje da posjeduju informacije o financijskim ulaganjima klijenta koja drži kod pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom na osnovi pojedinačne kriptoinovine. Ovisno o opsegu pruženih savjeta, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju poticati klijente na objavljivanje pojedinosti o ulaganjima koja drže kod drugih pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom ili

financijskim ulaganjima koja drže u financijskim institucijama, ako je moguće i na osnovi pojedinačnih proizvoda.

5.4 Pouzdanost informacija o klijentima (4. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1. i 10. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

46. Od klijenata se očekuje pružanje točnih, ažuriranih i potpunih podataka potrebnih za procjenu primjerenosti. Međutim, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju poduzimati sve razumne korake i posjedovati odgovarajuće alate kako bi osigurali da su informacije prikupljene o njihovim klijentima pouzdane, točne i dosljedne te se ne bi trebali pretjerano oslanjati na samoprocjenu klijenata. To treba uključivati, bez ograničenja:
- osiguranje da su klijenti svjesni važnosti dostavljanja točnih i ažuriranih informacija
 - osiguranje da su svi alati, kao što su alati za profiliranje kod procjene rizika ili alati za procjenu znanja i iskustva klijenta, koji se koriste u postupku procjene primjerenosti svrsishodni i prikladno osmišljeni za upotrebu s klijentima te da su sva ograničenja utvrđena i prikladno ublažena tijekom postupka procjene primjerenosti
 - osiguranje da su pitanja iz postupka lako razumljiva klijentima i da se na osnovu njih može točno shvatiti koji su ciljevi i potrebe klijenta i informacije potrebne za razumijevanje procjene primjerenosti i
 - prema potrebi poduzimanje koraka za osiguranje dosljednosti informacija o klijentu, poput provjere ima li očitih netočnih podataka u informacijama koje je klijent dostavio.
47. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom dužni su posjedovati informacije potrebne za provedbu procjene primjerenosti. U tom će se pogledu smatrati da svaki sporazum koji klijent potpiše odnosno objava pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom, koje ima za cilj ograničenje odgovornosti pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom u pogledu procjene primjerenosti, nije usklađen s relevantnim zahtjevima Uredbe o tržištima kriptoinovine.
48. Kako bi se izbjeglo neopravdano oslanjanje na samoprocjenu klijenta, svaku samoprocjenu treba uravnotežiti činjeničnim informacijama prikupljenima na temelju objektivnih kriterija. Na primjer:
- umjesto da klijenta upita razumije li pojmove odnosa rizika i povrata te diversifikacije rizika, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom treba iznijeti nekoliko praktičnih primjera situacija do kojih bi moglo doći u praksi, na primjer s pomoću grafikona ili pozitivnih i negativnih scenarija koji se temelje na razumnim pretpostavkama
 - umjesto da klijenta upita ima li dovoljno znanja o glavnim obilježjima i rizicima povezanim s određenim vrstama kriptoinovine, pružatelj usluga povezanih s

kriptoimovinom treba na primjer postaviti pitanja koja služe za procjenu stvarnog znanja klijenta o određenim vrstama kriptoimovine, kao što su pitanja s višestrukim izborom odgovora na koja klijent treba dati točan odgovor

- umjesto da klijenta upita smatra li se dovoljno iskusnim za ulaganje u određenu kriptoimovinu, pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom treba ga upitati s kojim je vrstama kriptoimovine upoznat, kada je posljednji put njima trgovao i koliko često njima trguje
 - umjesto da klijente upita smatraju li da imaju dovoljno sredstava za ulaganje, pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom treba zatražiti činjenične podatke o njihovoj financijskoj situaciji, npr. o redovitom izvoru prihoda i mogućnosti postojanja nepodmirenih obveza (kao što su zajmovi u banci ili druga dugovanja, koja mogu znatno utjecati na procjenu mogućnosti klijenta da financijski podnosi rizike i gubitke povezane s ulaganjem)
 - umjesto da klijenta upita je li sklon lakom prihvatanju rizika, pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom treba ga upitati koju je razinu gubitka spreman prihvatiti u određenom vremenskom razdoblju, bilo da se to odnosi na pojedinačno ulaganje ili na cjelokupni portfelj.
49. Pri procjeni znanja i iskustva klijenta pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom također treba izbjegavati upotrebu preopširnih pitanja na koja se odgovara s „da” ili „ne” i/ili opširnog pristupa koji se temelji na samoprocjeni označivanjem polja kvačicom (npr. pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom trebaju izbjegavati dostavljanje popisa kriptoimovine klijentu na kojem on treba naznačiti koju razumije). Ako pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom unaprijed unesu odgovore na temelju povijesti transakcija klijenta s tim pružateljem usluga povezanih s kriptoimovinom (npr. u okviru druge pružene usluge povezane s kriptoimovinom), trebaju osigurati da se upotrebljavaju samo potpuno objektivne, relevantne i pouzdane informacije te da se klijentu omogući da pregleda i prema potrebi ispravi i/ili dopuni svaki od unaprijed unesenih odgovora kako bi se osigurala točnost unaprijed unesenih podataka. Pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom također se trebaju suzdržati od predviđanja iskustva klijenata na temelju pretpostavki.
50. Prethodna ulaganja klijenta u kriptoimovinu ne bi sama po sebi trebala biti dovoljna da pružatelj usluga povezanih s kriptoimovinom zaključi da takav klijent razumije kriptoimovinu i usluge povezane s kriptoimovinom (posebno rizike povezane s kriptoimovinom).
51. Prilikom procjene tolerancije na rizik svojih klijenata s pomoću upitnika, pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom ne trebaju samo ispitati poželjna obilježja rizika i povrata budućih ulaganja, nego trebaju uzeti u obzir i klijentovu percepciju rizika. U tu je svrhu potrebno izbjegavati samoprocjenu tolerancije na rizik, ali se mogu postaviti detaljna pitanja o osobnom izboru klijenta u slučaju potencijalnog rizika. Osim toga, pružatelji usluga povezanih s kriptoimovinom mogu, primjerice, upotrijebiti grafikone, konkretne postotke ili točne brojeve kada pitaju klijenta kako bi reagirao kada bi se vrijednost njegova portfelja smanjila.

52. Ako se pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom oslanjaju na alate kojima se klijenti koriste kao dio postupka procjene primjerenosti (kao što su upitnici ili softver za određivanje profila rizičnosti), trebaju osigurati da imaju odgovarajuće sustave i kontrole kako bi osigurali da su alati prikladni za tu svrhu i da daju zadovoljavajuće rezultate. Na primjer, softver za određivanje profila rizičnosti mogao bi obuhvaćati kontrole dosljednosti odgovora klijenata kako bi se istaknule proturječnosti između različitih prikupljenih podataka.
53. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju poduzeti razumne korake za ublažavanje potencijalnih rizika povezanih s uporabom takvih alata. Na primjer, potencijalni bi rizici mogli nastati ako se klijente potakne na davanje određenih odgovora kako bi dobili pristup kriptoinovini ili uslugama povezanim s kriptoinovinom koja za njih možda nije primjerena (koja točno ne odražava stvarne okolnosti i potrebe klijenta).⁷
54. Kako bi se osigurala dosljednost podataka o klijentu, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju promatrati prikupljene podatke u cjelini. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju paziti na značajne proturječnosti između različitih prikupljenih podataka i kontaktirati klijenta kako bi se riješile potencijalne bitne nedosljednosti ili netočnosti. Primjeri su takvih proturječnosti klijenti koji posjeduju malo znanja ili iskustva, ali imaju agresivan pristup riziku, odnosno koji imaju konzervativan profil rizičnosti i ambiciozne investicijske ciljeve.
55. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju utvrditi mehanizme za suočavanje s rizikom u slučaju da klijenti precijene svoje znanje i iskustvo, na primjer dodavanjem pitanja s pomoću kojih bi pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom mogli procijeniti klijentovo cjelokupno razumijevanje obilježja i rizika kriptoinovine općenito te različitih vrsta kriptoinovine. Takve mjere mogu biti osobito važne u slučaju robotiziranog savjetovanja jer postoji veći rizik da se klijenti precijene kada pružaju informacije putem automatiziranog (ili poluautomatiziranog) sustava, posebno u situacijama kada između klijenata i zaposlenika pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom nema interakcije s ljudima ili je ona vrlo ograničena.

5.5 Ažuriranje informacija o klijentu (5. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 8., 10. i 12. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

56. Ako je pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom uspostavio stalni poslovni odnos s klijentom (kao što je pružanje stalnih usluga savjetovanja o kriptoinovini ili upravljanja portfeljem kriptoinovine), kako bi mogao provesti procjenu primjerenosti, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom treba utvrditi postupke koji definiraju: (a) koji dio prikupljenih podataka o klijentu treba ažurirati i koliko često; (b) kako se ažuriranje treba provesti i koje mjere pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom treba poduzeti kada primi dodatne ili ažurirane podatke odnosno kada klijent ne dostavi zatražene podatke.

⁷ U tom pogledu vidjeti i stavak 59. u 5. smjernici, u kojemu se navodi rizik kada pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom utječu na klijente kako bi promijenili već pružene odgovore, a da nije došlo do stvarne promjene njihove situacije.

57. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju redovito pregledavati podatke o klijentima kako bi osigurali da informacije ne postanu previše zastarjele, netočne ili nepotpune. U tu svrhu pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju provesti postupke kako bi se klijente potaknulo na ažuriranje prvobitno dostavljenih podataka ako dođe do značajnih promjena.
58. Učestalost ažuriranja može se razlikovati ovisno o, primjerice, profilima rizičnosti klijenata i uzimajući u obzir vrstu preporučene kriptoinovine. Na temelju podataka o klijentu prikupljenih u skladu sa zahtjevima primjerenosti pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom određuje klijentov profil rizičnosti, to jest vrstu usluga povezanih s kriptoinovinom ili kriptoinovine koja je općenito primjerena za njega, uzimajući u obzir njegovo znanje i iskustvo, njegovu financijsku situaciju (uključujući njegovu sposobnost podnošenja gubitaka) i njegove investicijske ciljeve (uključujući njegovu toleranciju na rizik). Na primjer, profil rizičnosti kojim se klijentu dopušta pristup širem rasponu rizičnijih proizvoda element je koji će vjerojatno zahtijevati češće ažuriranje. Određeni događaji također mogu pokrenuti postupak ažuriranja. To se na primjer može dogoditi u slučaju klijenata koji se približavaju dobi umirovljenja ili kojima prijeti nezaposlenost.
59. Zbog zahtjeva za preispitivanje procjene primjerenosti najmanje svake dvije godine (u skladu s člankom 81. stavkom 12. Uredbe o tržištima kriptoinovine), ažuriranja se treba provoditi najmanje svake dvije godine kako bi se osiguralo da se ažurirana procjena primjerenosti ne temelji na zastarjelim informacijama klijenta. To podrazumijeva i da se ažuriranje treba provesti prije svake nove procjene primjerenosti u roku od dvije godine.
60. Ažuriranje se, primjerice, može provesti slanjem upitnika za ažuriranje podataka klijentima. Odgovarajuće mjere mogu obuhvaćati promjenu klijentova profila na temelju ažuriranih prikupljenih podataka.
61. Također je važno da pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom utvrde mjere za ublažavanje rizika u slučaju navođenja klijenta na to da sam ažurira svoj profil kako bi se određeni investicijski proizvod ili usluga, koji mu inače nisu primjereni, učinili primjerenima za njega, a da nije došlo do stvarne promjene klijentove situacije.⁸ Kao primjer dobre prakse za suočavanje s tom vrstom rizika, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom mogu utvrditi postupke kojima bi provjerili, prije ili nakon provedbe transakcije, ažurira li se profil klijenta prečesto ili tek nakon kratkog razdoblja od posljednje promjene (osobito ako je do te promjene došlo neposredno prije preporučenog ulaganja). Takve bi se situacije stoga eskaliralo ili prijavilo relevantnoj kontrolnoj funkciji. Te politike i postupci osobito su važni u situacijama kada postoji povećani rizik da se interes pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom sukobi s najboljim interesima njegovih klijenata, npr. u slučaju kada pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom plasira kriptoinovinu svojim klijentima. Drugi relevantni čimbenik koji je potrebno razmotriti u tom kontekstu jest vrsta interakcije s klijentom (npr. telefonski razgovor ili putem automatiziranog sustava).
62. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju obavijestiti klijenta kada zbog dostave dodatnih podataka dođe do promjene njegova profila, bilo da on postaje rizičniji

⁸ U tom su kontekstu također važne mjere koje su utvrđene kako bi se osigurala pouzdanost podataka o klijentima, kako je podrobno opisano u stavku 46. u 4. smjernici.

(i stoga bi za njega mogao postati primjeren veći raspon rizičnije i složenije kriptoinovine, što može uzrokovati veće gubitke) ili, naprotiv, konzervativniji (i stoga bi za njega mogao postati primjeren ograničeniji raspon kriptoinovine).

5.6 Informacije o klijentima za pravne osobe ili skupine (6. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 8. i 10. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

63. Ako je klijent pravna osoba ili skupina od dvije ili više fizičkih osoba odnosno ako jednu ili više fizičkih osoba zastupa druga fizička osoba, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom treba na *ex ante* osnovi utvrditi i provesti politiku o postupku i kriterijima koje treba slijediti kako bi se ispunili zahtjevi primjerenosti Uredbe o tržištima kriptoinovine u takvim situacijama. To uključuje i. na koga se treba primjenjivati procjena primjerenosti, ii. način na koji se procjena primjerenosti treba provesti u praksi, uključujući od koga treba prikupiti informacije o znanju i iskustvu, financijskoj situaciji i investicijskim ciljevima te iii. mogući učinak koji to može imati na relevantne klijente, u skladu s postojećom politikom.
64. Ako je klijent pravna osoba ili fizička osoba koju predstavlja druga fizička osoba, financijsku situaciju i investicijske ciljeve treba ocjenjivati s obzirom na stanje i ciljeve osnovnog klijenta (pravne osobe ili fizičke osobe koju se predstavlja), a ne s pozicije predstavnika. Znanje i iskustvo koje treba procijeniti trebaju biti znanje i iskustvo predstavnika. To bi, među ostalim, značilo da provjeravaju je li predstavnik doista, u skladu s relevantnim nacionalnim pravom, ovlašten izvršavati transakcije u ime klijenta.
65. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju razmotriti pruža li primjenjivi nacionalni pravni okvir posebne naznake koje treba uzeti u obzir prilikom provedbe procjene primjerenosti (to može biti slučaj, primjerice, kada je u skladu sa zakonom potrebno imenovati pravnog zastupnika, npr. za maloljetnu, onesposobljenu ili pravnu osobu).
66. Politikom se treba utvrditi jasna razlika između situacija kada je predstavnik predviđen u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom, što može primjerice biti slučaj za pravne osobe, i situacija kada predstavnik nije predviđen te se treba staviti naglasak na potonje situacije. Kada se politikom predviđaju sporazumi među klijentima, njih je potrebno jasno i u pisanom obliku obavijestiti o učincima koje ti sporazumi mogu imati u pogledu zaštite njihovih interesa. Mjere koje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom poduzima u skladu sa svojom politikom potrebno je na odgovarajući način dokumentirati kako bi se omogućila provedba *ex post* kontrola.
67. Kada je klijent skupina dviju ili više fizičkih osoba i kada prema primjenjivom nacionalnom pravu nije predviđen predstavnik, politikom pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom treba utvrditi od koga će se prikupiti potrebne informacije i kako će se provesti procjena primjerenosti. Klijente treba na odgovarajući način obavijestiti o pristupu pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom (kako je odlučeno u njegovoj politici) i o utjecaju tog pristupa na način provedbe procjene primjerenosti u praksi.

68. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutinom mogu razmotriti neke od pristupa navedenih u nastavku: (a) mogu odlučiti pozvati skupinu od dvije ili više fizičkih osoba da imenuju predstavnika ili (b) mogu razmotriti prikupljanje informacija o svakom pojedinačnom klijentu i procjenjivanje primjerenosti za svakog pojedinog klijenta.

Pozivanje skupine dviju ili više fizičkih osoba da imenuju predstavnika

69. Ako skupina dviju ili više fizičkih osoba pristane imenovati predstavnika, može se primijeniti isti pristup poput onog prethodno navedenog u stavku 64.: znanje i iskustvo povezani su sa predstavnikom, a financijska situacija i investicijski ciljevi s predmetnim klijentom (ili više njih). Predstavnik je potrebno imenovati pisanim putem i u skladu s primjenjivim nacionalnim pravom, a postupak treba evidentirati relevantni pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom. Klijente koji su pripadnici skupine treba jasno pisanim putem obavijestiti o utjecaju koji sporazum među klijentima može imati na zaštitu njihovih interesa.
70. Međutim, politikom pružatelja usluga povezanih s kriptovalutinom od predmetnog klijenta (ili više njih) može se zatražiti da utvrde svoje investicijske ciljeve.
71. Ako uključene strane ne mogu odlučiti od koje će se osobe (ili više njih) prikupiti informacije o znanju i iskustvu, na kojoj će se osnovi utvrditi financijska situacija u svrhu procjene primjerenosti ili o utvrđivanju svojih investicijskih ciljeva, pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom treba primijeniti najoprezniji pristup, uzimajući u skladu s tim u obzir podatke o osobi s najmanje znanja i iskustva, najslabijom financijskom situacijom ili najkonzervativnijim investicijskim ciljevima. Nadalje, pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom u svojoj politici također može navesti da u takvoj situaciji neće moći pružiti usluge savjetovanja o kriptovalutini ili upravljanja portfeljem kriptovalutine. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutinom trebaju biti oprezni barem kad god postoji znatna razlika u razini znanja i iskustva ili u financijskoj situaciji različitih klijenata koji su dio skupine.

Prikupljanje podataka o svakom pojedinom klijentu i procjena primjerenosti za svakog pojedinog klijenta

72. Kada pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom odluči prikupiti podatke i procijeniti primjerenost za svakog pojedinog klijenta koji pripada skupini, ako su obilježja tih klijenata bitno različita (ako bi im pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom primjerice odredio različit profil ulaganja), tada se postavlja pitanje kako osigurati dosljednost pruženih usluga savjetovanja o kriptovalutini ili upravljanja portfeljem kriptovalutine s obzirom na kriptovalutinu ili portfelj te skupine klijenata. U takvoj situaciji jedna kriptovalutina može odgovarati jednom klijentu koji pripada skupini, ali ne i drugome. Pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom u svojoj politici treba jasno naznačiti kako će riješiti takve situacije. Pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom i tada treba primijeniti najoprezniji pristup, uzimajući u obzir podatke o klijentu pripadniku skupine s najmanje znanja i iskustva, najslabijom financijskom situacijom i najkonzervativnijim investicijskim ciljevima. Nadalje, pružatelj usluga povezanih s kriptovalutinom u svojoj politici također može navesti da u takvoj situaciji neće moći pružiti usluge savjetovanja o kriptovalutini ili upravljanja portfeljem kriptovalutine. U tom je kontekstu potrebno napomenuti da prikupljanje podataka o svim klijentima koji pripadaju skupini i

razmatranje, u svrhu procjene, prosječnog profila razine znanja i kompetencija za sve članove skupine vjerojatno ne bi bilo u skladu s općim načelom djelovanja u skladu s najboljim interesom klijenata utvrđenim u Uredbi o tržištima kriptovaluta.

5.7 Mjere potrebne za razumijevanje kriptovaluta (7. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavak 10. Uredbe o tržištima kriptovaluta.

73. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju imati uspostavljene odgovarajuće politike i postupke kako bi se osiguralo da razumiju obilježja, prirodu, značajke, uključujući troškove i rizike usluga povezanih s kriptovalutom i kriptovaluta odabrane za svoje klijente, te da procijene, uzimajući u obzir trošak i složenost, mogu li istovjetne usluge povezane s kriptovalutom ili kriptovaluta odgovarati profilu njihova klijenta.
74. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju utvrditi detaljne i objektivne postupke, metodologije i alate koji im omogućuju da ispravno razmotre različita obilježja i relevantne čimbenike rizika (kao što su kreditni rizik, tržišni rizik, likvidnosni rizik⁹, operativni rizik koji uključuje rizik hakiranja itd.) za svaku kriptovalutu koju mogu preporučiti ili u koju bi mogli uložiti u ime klijenata. Osobito je bitno razmotriti razinu „složenosti” proizvoda, što to treba odgovarati informacijama klijenata (posebno u pogledu njihovog znanja i iskustva).
75. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju utvrditi postupke kako bi osigurali da su informacije koje se upotrebljavaju za razumijevanje i točnu klasifikaciju kriptovaluta u njihovoj ponudi pouzdane, točne, dosljedne i ažurirane. Pri donošenju takvih postupaka pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju uzeti u obzir različita obilježja i prirodu razmatrane kriptovalute.
76. Osim toga, pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju pregledati upotrijebljene podatke kako bi mogli razmotriti sve relevantne promjene koje bi mogle utjecati na klasifikaciju proizvoda. To je posebno važno s obzirom na stalan razvoj i sve veću brzinu poslovanja na tržištima kriptovaluta.

5.8 Mjere potrebne za osiguravanje primjerenosti kriptovaluta ili usluga povezanih s kriptovalutom (smjernica 8.)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 10., 11. i 12. Uredbe o tržištima kriptovaluta.

77. Kako bi svakom klijentu mogli ponuditi primjereno ulaganje i usluge, pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju uspostaviti politiku i postupke koji osiguravaju da se dosljedno uzima u obzir sljedeće:

⁹ Osobito je važno da se utvrđeni likvidnosni rizik ne izjednači drugim pokazateljima rizika (kao što su, primjerice, oni utvrđeni za procjenu kreditnog rizika / rizika druge ugovorne strane i tržišnog rizika). To je zbog toga što je svojstva likvidnosti kriptovalute potrebno usporediti s informacijama o spremnosti klijenta da zadrži kriptovalutu određeno vrijeme, tj. tijekom takozvanog „razdoblja držanja”.

- sve dostupne informacije o klijentu koje su potrebne za procjenu jesu li kryptoimovina ili usluga prikladni, uključujući klijentov trenutni portfelj ulaganja (i raspodjelu imovine unutar tog portfelja koja ne bi trebala biti ograničena na raspodjelu kryptoimovine)
 - sva bitna obilježja kryptoimovine i usluga koja su razmotrena u procjeni primjerenosti, uključujući sve odgovarajuće rizike i izravne ili neizravne troškove za klijenta.
78. Pružatelji usluga povezanih s kryptoimovinom podsjećaju se na to da se procjena primjerenosti ne ograničava na preporuke za kupovinu kryptoimovine. Svaka preporuka mora biti primjerena, neovisno o tome radi li se, primjerice, o preporuci da se kupi, drži ili proda kryptoimovina, ili da se to ne učini.
79. Pružatelji usluga povezanih s kryptoimovinom koji se u postupku procjene primjerenosti oslanjaju na alate (kao što su modeli portfelja, softver za raspodjelu imovine ili alat za određivanje profila rizičnosti za potencijalna ulaganja) trebaju imati odgovarajuće sustave i kontrole kako bi osigurali da su alati prikladni za predmetnu svrhu i da daju zadovoljavajuće rezultate.
80. U tom pogledu alati trebaju biti osmišljeni tako da se njima uzimaju u obzir sve relevantne posebnosti svakog klijenta ili kryptoimovine. Na primjer, alati koji općenito klasificiraju klijente ili kryptoimovinu nisu prikladni za tu svrhu.
81. Pružatelj usluga povezanih s kryptoimovinom treba uspostaviti politiku i postupke koji mu omogućuju da među ostalim osigura sljedeće:
- pri savjetovanju o kryptoimovini i upravljanju portfeljem usluga povezanih s kryptoimovinom koje se pružaju klijentu uzima se u obzir odgovarajući stupanj diversifikacije rizika, među ostalim u pogledu vrste instrumenata koji se drže u portfelju (kryptoimovina, financijski instrumenti itd.)
 - da klijent u odgovarajućoj mjeri razumije veze između rizika i prinosa, to jest da bezrizična imovina neophodno znači i niski prinos, da pri tome ulogu ima vremenski horizont ulaganja te da troškovi imaju utjecaj na njegova ulaganja
 - da klijent na temelju financijske situacije može financirati kryptoimovinu te da može snositi sve moguće gubitke koji proizlaze iz tih ulaganja
 - da svaka osobna preporuka ili sklopljena transakcija tijekom pružanja usluge savjetovanja o kryptoimovini ili upravljanja portfeljem kryptoimovine, ako je uključen nelikvidni proizvod, uzima u obzir vremensko razdoblje tijekom kojeg je klijent spreman zadržati ulaganje i
 - da je spriječen nepovoljan utjecaj bilo kakvih sukoba interesa na kvalitetu procjene primjerenosti.
82. Pri donošenju odluke o metodologiji koja će se primijeniti za provedbu procjene primjerenosti, pružatelj usluga povezanih s kryptoimovinom također treba uzeti u obzir

vrstu i obilježja pruženih usluga povezanih s kriptoinovinom i, općenito, svojeg poslovnog modela.

83. Pri provedbi procjene primjerenosti, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom koji pruža uslugu upravljanja portfeljem kriptoinovine treba, s jedne strane, procijeniti, u skladu s drugom točkom stavka 41. ovih smjernica, znanje i iskustvo klijenta u vezi sa svakom vrstom kriptoinovine koja se može uključiti u njegov portfelj i u vezi s vrstama rizika uključenih u upravljanje njegovim portfeljem. Ovisno o razini složenosti uključene kriptoinovine, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom treba detaljnije procijeniti znanje i iskustvo klijenta, a ne samo na temelju vrste kojoj pripada kriptoinovina (npr. token vezan uz imovinu povezan s košaricom valuta tržišta u razvoju u odnosu na token vezan uz imovinu koji je isključivo vezan na euro ili dolar). S druge strane, s obzirom na klijentovu financijsku situaciju i investicijske ciljeve, procjena primjerenosti u pogledu utjecaja kriptoinovine i transakcije (ili više njih) može se provesti na razini klijentova portfelja u cjelini. U praksi, ako se sporazumom o upravljanju portfeljem dovoljno detaljno utvrđuje strategija ulaganja koja je primjerena klijentu s obzirom na kriterije primjerenosti utvrđene Uredbom o tržištima kriptoinovine kojih će se pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom pridržavati, procjena primjerenosti odluka o ulaganju može se provesti u odnosu na strategiju ulaganja kako je definirana sporazumom o upravljanju portfeljem te cjelokupni portfelj klijenta treba odražavati tu strategiju ulaganja. Kada pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom provodi procjenu primjerenosti na temelju razmatranja klijentova portfelja u cjelini u okviru usluge savjetovanja o kriptoinovini, to znači da, s jedne strane, razinu znanja i iskustva klijenta treba procijeniti s obzirom na svaku kriptoinovinu i rizike uključene u povezanu transakciju. S druge strane, s obzirom na klijentovu financijsku situaciju i investicijske ciljeve, procjena primjerenosti u pogledu utjecaja proizvoda i transakcije može se provesti na razini klijentova portfelja.
84. Kada pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom provodi procjenu primjerenosti na temelju razmatranja klijentova portfelja u cjelini, treba osigurati odgovarajući stupanj diversifikacije u klijentovu portfelju, uzimajući u obzir izloženost klijentova portfelja različitim financijskim rizicima (geografska izloženost, valutna izloženost itd.). Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju biti osobito oprezni u pogledu kreditnog rizika: treba posebno razmotriti izloženost klijentova portfelja jednom izdavatelju ili izdavateljima članovima iste skupine. To je potrebno zato što, ako klijentov portfelj obuhvaća koncentraciju proizvoda koje izdaje isti subjekt (ili subjekti iz iste skupine), u slučaju propusta tog subjekta klijent može izgubiti gotovo cijelo svoje ulaganje.
85. Kako bi osigurali dosljednost procjene primjerenosti provedene s pomoću automatiziranih alata (čak i ako putem automatiziranih alata nema interakcije s klijentima), pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju redovito nadzirati i ispitivati algoritme na kojima se temelji primjerenost transakcija koje su preporučene ili provedene za račun klijenata. Kada definiraju takve algoritme, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir prirodu i obilježja kriptoinovine i usluga uključenih u njihovu ponudu klijentima. Konkretno, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju barem:
- sastaviti odgovarajuću dokumentaciju o sistemskom dizajnu u kojoj se jasno navode svrha, opseg i dizajn algoritama. Dokumentacija prema potrebi treba obuhvaćati sheme odlučivanja ili pravila odlučivanja

- imati dokumentiranu strategiju testiranja kojom se objašnjava opseg testiranja algoritama. To treba obuhvaćati planove testiranja, slučajeve testiranja, rezultate testiranja, rješenja kvara (prema potrebi) i konačne rezultate testiranja
 - imati uspostavljene odgovarajuće politike i postupke za upravljanje promjenama u algoritmu, uključujući nadzor i evidentiranje tih promjena. To uključuje uspostavljene sigurnosne mjere za nadzor i sprječavanje neovlaštenog pristupa algoritmu
 - pregledavati i ažurirati algoritme kako bi se osiguralo da odražavaju sve relevantne promjene (npr. promjene na tržištu i promjene primjenjivog prava) koje bi mogle utjecati na njihovu učinkovitost
 - imati uspostavljenu politiku i postupke koji im omogućuju otkrivanje svih grešaka unutar algoritma i njihovo primjereno rješavanje, uključujući, primjerice, obustavu pružanja savjeta ako zbog te greške može doći do pružanja neprimjerenog savjeta ili kršenja relevantnog prava/propisa
 - imati uspostavljene odgovarajuće resurse, uključujući ljudske i tehnološke resurse, za praćenje i nadzor učinka algoritama odgovarajućim i pravovremenim pregledom pruženih savjeta i
 - imati uspostavljen odgovarajući unutarnji postupak odobrenja kako bi se osiguralo pridržavanje svih prethodno navedenih koraka.
86. Ako se savjetovanje o kriptoomovini ili upravljanje portfeljem kriptoomovine pruža u cijelosti ili djelomično putem automatiziranog ili poluautomatiziranog sustava, odgovornost za provedbu procjene primjerenosti treba ostati na pružatelju usluga povezanih s kriptoomovinom koji pruža uslugu i ne smije se umanjiti upotrebom elektroničkog sustava za donošenje osobne preporuke ili odluke o trgovanju.

5.9 Troškovi i složenost istovjetnih proizvoda (9. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 10. i 12. Uredbe o tržištima kriptoomovine.

87. Politikama i postupcima u pogledu primjerenosti treba se osigurati da se, prije nego što pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom donese odluku o kriptoomovini koju će preporučiti, ili u koju će se uložiti u portfelju kojim upravlja u ime klijenta, provede temeljita procjena druge moguće kriptoomovine ili usluga povezanih s kriptoomovinom, uzimajući u obzir troškove i složenost proizvoda.
88. Pružatelj usluga povezanih s kriptoomovinom treba uspostaviti postupak, uzimajući u obzir prirodu usluge, poslovni model i vrstu kriptoomovine koja se pruža, za procjenu dostupne kriptoomovine koja je međusobno „istovjetna” s obzirom na to odgovara li potrebama i okolnostima klijenta, kao što je kriptoomovina sa sličnim ciljnim klijentima i sličnim profilom rizika i povrata.

89. Pri razmatranju faktora troška pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir sve troškove i naknade obuhvaćene relevantnim odredbama iz članka 81. stavka 4. Uredbe o tržištima kriptoinovine. Kad je riječ o složenosti, pružatelje usluga povezanih s kriptoinovinom upućuje se na kriterije utvrđene u prethodno navedenoj 7. smjernici. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom s ograničenom ponudom kriptoinovine, ili oni koji preporučuju jednu vrstu kriptoinovine, kada procjena „istovjetne” kriptoinovine može biti ograničena, moraju klijente jasno obavijestiti o tim okolnostima. U tom je kontekstu osobito važno klijentima pružiti odgovarajuće informacije o tome koliko je ograničena ponuda kriptoinovine, u skladu s člankom 81. stavkom 2. točkom (b) Uredbe o tržištima kriptoinovine.¹⁰
90. Kada pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom primjenjuje zajedničke strategije portfelja ili prijedloge za modele ulaganja koji odgovaraju različitim klijentima s istim profilom ulaganja (koji određuje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom), procjena troškova i složenosti za „istovjetnu” kriptoinovinu može se provesti na višoj, središnjoj razini (primjerice u okviru odbora za ulaganja ili drugog odbora koji utvrđuje zajedničke strategije portfelja ili prijedloge za modele ulaganja), iako će pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom ipak morati osigurati da je odabrana kriptoinovina primjerena i da odgovara profilima klijenata za svakog klijenta pojedinačno.
91. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju moći opravdati situacije kada odaberu ili preporuče skuplju ili složeniju kriptoinovinu umjesto istovjetne kriptoinovine, uzimajući u obzir da se za postupak odabira proizvoda u kontekstu savjetovanja o kriptoinovini ili upravljanja portfeljem mogu uzeti u obzir i dodatni kriteriji (primjerice: diversifikacija portfelja, likvidnost ili razina rizika). Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju dokumentirati i voditi evidenciju tih odluka jer kontrolna funkcija unutar pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom treba na njih obratiti posebnu pažnju. Tu je dokumentaciju potrebno interno pregledati. Pri pružanju usluga savjetovanja o kriptoinovini, pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom zbog posebnih, točno određenih razloga, također mogu odlučiti da klijenta obavijeste o odluci da odaberu skuplju i složeniju kriptoinovinu.

5.10 Troškovi i koristi od zamjene ulaganja (10. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavci 1., 10. i 12. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

92. U okviru politika i postupaka za procjenu primjerenosti pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju provesti analizu troškova i koristi od zamjene tako da pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom mogu razumno dokazati da su očekivane koristi od zamjene veće od troškova.
93. Za potrebe ove smjernice, odluke o ulaganju kao što je uravnoteženje portfelja kojim se upravlja, u slučaju „pasivne strategije” da bi se replicirao indeks (u dogovoru s klijentom),

¹⁰ Stoga se, u skladu s Uredbom o tržištima kriptoinovine, od pružatelja usluga povezanih s kriptoinovinom ne očekuje da uzmu u obzir čitav skup mogućih opcija povezanih s kriptoinovinom koje postoje na tržištu kako bi slijedili 7. smjernicu.

u pravilu se ne smatraju zamjenom. Kako bi se izbjegle dvojbe, sve transakcije bez održavanja tih pragova ne smatraju se zamjenom.

94. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir sve potrebne informacije kako bi proveli analizu troškova i koristi od zamjene, tj. procjenu pozitivnih i negativnih strana nove kriptoinovine koja se razmatra. Pri razmatranju troškovne dimenzije pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju uzeti u obzir sve troškove i naknade obuhvaćene relevantnim odredbama iz članka 81. stavka 4. Uredbe o tržištima kriptoinovine. U tom kontekstu mogu biti relevantni novčani i nenovčani čimbenici troškova i koristi. Oni mogu uključivati, na primjer:
- očekivani neto povrat predložene alternativne transakcije (što također obuhvaća moguće početne troškove koje će platiti jedan ili više klijenata) u odnosu na očekivani neto povrat postojećeg ulaganja (koji također treba obuhvaćati izlazne troškove koje bi jedan ili više klijenata mogli snositi kako bi otuđili kriptoinovinu koja je već u njihovu portfelju)
 - promjenu klijentovih okolnosti i potreba koje mogu biti razlog za razmatranje zamjene, kao što je primjerice kratkoročna potreba za likvidnošću zbog neočekivanog i neplaniranog događaja u obitelji
 - promjenu svojstava kriptoinovine i/ili okolnosti na tržištu, što može biti razlog za razmatranje zamjene u portfelju jednog ili više klijenata, primjerice ako kriptoinovina postane nelikvidna zbog tržišnih kretanja
 - koristi za klijentov portfelj koje proizlaze iz zamjene, kao što su i. povećanje diversifikacije portfelja (prema geografskom području, vrsti kriptoinovine, vrsti izdavalca itd.); ii. veće poravnanje profila rizičnosti portfelja s klijentovim ciljevima rizika iii. povećanje likvidnosti portfelja; ili iv. smanjenje cjelokupnog kreditnog rizika portfelja.
95. Pri pružanju usluga savjetovanja o kriptoinovini, izvješće o primjerenosti¹¹ koje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom treba pružiti klijentu prije provedbe transakcije treba sadržavati jasno objašnjenje toga jesu li koristi od preporučene zamjene veće od troškova.
96. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom također trebaju utvrditi sustave i kontrole za nadzor rizika zaobilaženja obveze procjene troškova i koristi od preporučene zamjene, primjerice u situacijama kada se nakon savjeta da se proda kriptoinovina pruži savjet da se kasnije kupi druga kriptoinovina (npr. nekoliko dana kasnije), ali su te dvije transakcije od početka zapravo bile usko povezane.
97. Kada pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom upotrebljava zajedničke strategije portfelja ili prijedloge za modele ulaganja koji odgovaraju različitim klijentima s istim profilom ulaganja (koje određuje pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom), analiza troškova i koristi od zamjene može se provesti na razini višoj od razine svakog pojedinog

¹¹ Izvješće o primjerenosti iz članka 81. stavka 13. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

klijenta ili svake pojedine transakcije. Konkretnije, kada o zamjeni odlučuje tijelo na središnjoj razini, primjerice odbor za ulaganja ili bilo koji drugi odbor koji utvrđuje zajedničke strategije portfelja ili prijedloge za modele ulaganja, analiza troškova i koristi može se provesti na razini tog odbora. Ako o zamjeni odlučuje središnje tijelo, analiza troškova i koristi koja se provodi na toj razini u pravilu se može primijeniti na sve slične portfelje klijenata, a da se pritom na provede procjena za svakog pojedinog klijenta. Pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom u takvoj situaciji također može na razini relevantnog odbora odrediti razlog zbog kojeg se zamjena neće provesti za određene klijente. Iako se u takvim situacijama analiza troškova i koristi može provesti na višoj razini, pružatelj usluga povezanih s kriptoinovinom ipak treba uspostaviti odgovarajuće kontrolne postupke kako bi mogao provjeriti imaju li određeni klijenti posebna obilježja zbog kojih bi bilo potrebno provesti analizu na diskretnijoj razini.

98. Kada se osoba ovlaštena za upravljanje portfeljem s klijentom dogovori o nestandardiziranim ovlaštenjima i strategiji ulaganja zbog klijentovih posebnih potreba ulaganja, za razliku od prethodno navedenog, u tom slučaju treba provesti analizu troškova i koristi od zamjene na razini klijenta.
99. Bez obzira na prethodno navedeno, ako osoba ovlaštena za upravljanje portfeljem smatra da sastav parametara portfelja treba promijeniti na način koji nije dopušten ovlaštenjem koje je dogovoreno s klijentom, osoba ovlaštena za upravljanje portfeljem o tome treba raspraviti s klijentom i pregledati ili provesti novu procjenu primjerenosti kako bi se postigao dogovor o novim ovlaštenjima.

5.11 Kvalifikacije osoblja (11. smjernica)¹²

Relevantni propis: članak 68. stavak 5. i članak 81. stavak 7. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

100. Pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom obvezni su osigurati da osoblje koje sudjeluje u važnim aspektima postupka procjene primjerenosti posjeduje odgovarajuću razinu vještina, znanja i stručnosti u vezi s kriptoinovinom i uslugama povezanim s kriptoinovinom.
101. Kako bi moglo izvršavati povjerene dužnosti, osoblje treba razumjeti svoju ulogu u postupku procjene primjerenosti i posjedovati potrebne vještine, znanje i stručnost, uključujući primjerenu razinu znanja o odgovarajućim regulatornim zahtjevima i postupcima.
102. Osoblje treba posjedovati potrebno znanje i kompetencije, uključujući one koje se odnose na procjenu primjerenosti. U tu svrhu pružatelji usluga povezanih s kriptoinovinom trebaju provesti odgovarajuće osposobljavanje osoblja.
103. Ostalo osoblje koje ne komunicira izravno s klijentima, ali je uključeno u procjenu primjerenosti na bilo koji drugi način, svejedno treba posjedovati potrebne vještine,

¹² U skladu s ovlaštenjem iz članka 81. stavka 15. točke (a) Uredbe o tržištima kriptoinovine ESMA će naknadno izdati općenitije smjernice o kriterijima za procjenu znanja i stručnosti u skladu s člankom 81. stavkom 7. Uredbe o tržištima kriptoinovine.

znanje i stručnost, ovisno o svojoj ulozi u postupku procjene primjerenosti. To može primjerice obuhvaćati sastavljanje upitnika, definiranje algoritama koji usmjeravaju procjenu primjerenosti ili druge aspekte potrebne za provedbu procjene primjerenosti i nadzor usklađenosti sa zahtjevima vezanima uz primjerenost.

104. Prema potrebi, pri primjeni automatiziranih alata (uključujući hibridne alate), pružatelji usluga povezanih s kryptoimovinom trebaju osigurati da njihovo osoblje koje sudjeluje u djelatnostima povezanim s utvrđivanjem tih alata:
- na odgovarajući način razumije tehnologiju i algoritme koji se upotrebljavaju za usluge digitalnog savjetovanja (da posebno razumiju logiku, rizike i pravila algoritama na kojima se temelji digitalno savjetovanje) i
 - može razumjeti i pregledati digitalne/automatizirane savjete koje proizvode algoritmi.

6 Smjernice o formatu periodičnog izvješća za upravljanje portfeljem kryptoimovine

6.1 Trajni medij (1. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavak 14. Uredbe o tržištima kryptoimovine.

105. Pružatelji usluga povezanih s kryptoimovinom trebaju svakom takvom klijentu dostaviti periodično izvješće iz članka 81. stavka 14. Uredbe o tržištima kryptoimovine u elektroničkom obliku koji je ujedno trajni medij.
106. Takav medij klijentu treba omogućiti i. pohranu informacija koje su osobno upućene tom klijentu na način koji je dostupan za buduće potrebe i tijekom razdoblja koje odgovara svrsi informacija; i ii. omogućiti neizmijenjenu reprodukciju pohranjenih informacija.

6.2 Pristup internetskom sustavu (2. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavak 14. Uredbe o tržištima kryptoimovine.

107. Za potrebe članka 81. stavka 14. drugog podstavka Uredbe o tržištima kryptoimovine pružatelji usluga povezanih s kryptoimovinom trebaju osigurati sljedeće:
- da se internetski sustav kojem njihovi klijenti imaju pristup smatra trajnim medijem
 - da se klijenta obavijesti elektroničkim putem o tome gdje i kako se informacijama može pristupiti (na primjer, ako je internetski sustav mrežno mjesto, klijenta treba obavijestiti o adresi mrežnog mjesta i gdje se na mrežnom mjestu može pristupiti informacijama)
 - da se klijenta obavijesti kada se stavi na raspolaganje novo periodično izvješće i
 - da su informacije stalno dostupne putem tog internetskog sustava i tijekom razdoblja koje klijentu može biti razumno potrebno za njihov pregled.

6.3 Sadržaj periodičnog izvješća (3. smjernica)

Relevantni propis: članak 81. stavak 14. Uredbe o tržištima kryptoimovine.

108. Kako bi se osiguralo da klijenti dobiju vjeran i uravnotežen pregled poduzetih djelatnosti, uspješnosti portfelja i načina na koji poduzete djelatnosti ispunjavaju preferencije, ciljeve i ažurirane informacije o procjeni primjerenosti tijekom razdoblja izvješćivanja, periodično izvješće treba uključivati barem sljedeće:
- izjavu o sadržaju i vrednovanju portfelja, uključujući pojedinosti o svakoj kryptoimovini koja se drži, njezinoj tržišnoj vrijednosti ili fer vrijednosti ako tržišna

vrijednost nije dostupna te gotovinskom saldu, i to na početku i na kraju razdoblja izvješćivanja

- uspješnost portfelja tijekom razdoblja izvješćivanja, uključujući sve tokene primljene besplatno za kontinuitet poslovanja mehanizama konsenzusa u ulančanim blokovima za dokaz rada i dokaz uloga (nagrade za držanje kriptovaluta u odgovarajućem novčaniku)
 - ukupan iznos naknada i troškova nastalih tijekom razdoblja izvješćivanja, pri čemu se raščlanjuju barem ukupne naknade za upravljanje i ukupni troškovi povezani s izvršenjem te uključujući, prema potrebi, izjavu da će se na zahtjev dostaviti detaljnija raščlamba
 - usporedbu uspješnosti tijekom razdoblja obuhvaćenog izvješćem s referentnom vrijednošću uspješnosti (ako postoji) dogovorenom između pružatelja usluga povezanih s kriptovalutom i klijenta
 - za svaku transakciju izvršenu tijekom razdoblja, glavne značajke relevantne transakcije
 - objašnjenje o tome kako djelatnosti ili nedostatak djelatnosti zadovoljavaju preferencije, ciljeve i druga obilježja klijenta.
109. Pružatelji usluga povezanih s kriptovalutom trebaju navesti i datum posljednje procjene primjerenosti ili njezina preispitivanja te, ako je to relevantno, na temelju čega je posljednji put ažurirana (npr. nove informacije koje je dostavio klijent, koji uzrokuju promjenu profila klijenta ili novi kriteriji koje primjenjuje pružatelj usluga povezanih s kriptovalutom).